

Álgguogáhtie, umesamer i samverkan
 Ulla B. Sunna
 Rågången 6A
 90337 Umeå

Boden 2012-11-10

Olavi Korhonen
 Kanotvägen 5
 961 51 Boden

Överväganden beträffande den samiska namnformen till tätorten Lycksele

Inledning

Till Álgguogáhties sammanträde i Lycksele den 17 november har jag här sammanställt mer material till frågan om ortens samiska namn, än det jag hade tillgång till då jag gjorde en mindre utredning beställd av och riktad till Sametinget 2009-06-06. Mina slutsatser i utredningen förefaller inte att ha blivit brukade av Sametinget när namnfrågan varit aktuell vid ett antal tillfällen under de senaste åren. Jag bifogar den därför (bilaga 1). Det som var kartbilagor jag jag nu infogat i texten.

Sedan 1980-talet har de samiska ortnamnen varit föremål för ortografisk beredning med ledning av uppteckningar från 1900-talets förra hälft. Kompletterande källmaterial har även tillkommit. Beredningen började i tornesamiskt område och fortsatte söderut med varierande inriktning. I början skulle naturobjekten namnsättas och jag fick intrycket att fanns en tvekan om bebyggelsenamnen alls skulle få officiell status. Senare har även bebyggelsens samiska namnskick genomarbetats och publicering skett på kartor och i form av vägskyltar, i samiska kommuner även på offentliga byggnader mm. Det tog flera år innan arbetet nådde Västerbottens fjällrområde och ytterligare en tid innan lappmarkernas nedre östliga delar berördes av namnrevideringen. Det fanns en fastställd och kompensäkrad ordning för namnberedningen knuten till Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå. Hur arbetet skall bedrivas i framtiden är okänt för mig. Ordningen var att namn på kartan eller i form av långt gången beredning garanterade namnskyltning. Detta ser ut att ha upphört. Jag har konstaterat att namn införs på vägskyltar innan det område som berörs har fått kartor med samiska namn.

Ett exempel på det sista är de blad där samiska namn finns i eller omkring Malå kommun. Det området har inte varit föremål för namnberedning (så när som på några bebyggelsenamn). Det är betecknande att de skogssamiska områdenas kulturella eller språkliga frågor ofta inte beaktas i samma grad som i andra trakter. Det finns alltså fortfarande en hel del att göra beträffande den samiska namnskatten, men då måste också ordningen för ansvar och kompetens i namnberedningen vara fastställda. Detta för på ett naturligt sätt över till frågan om det samiska namnet på tätorten Lycksele.

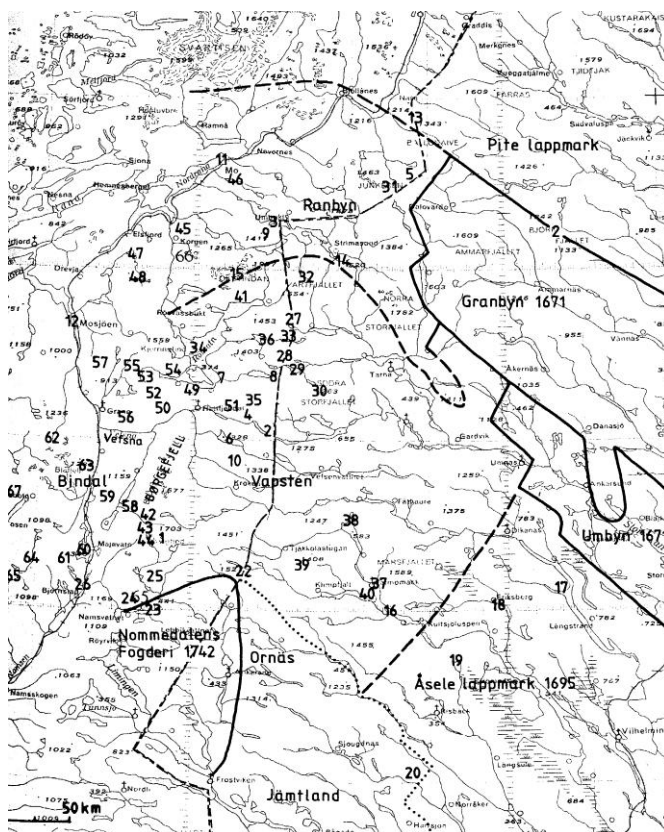
Jag visade i min utredning för Sametinget från 2009 att Lycksele historiskt ligger i en central ume- och skogssamisk trakt (bilaga 1). Detta framträder av dokument från 1700-talet och framåt. De källor jag då hade tillgång till har nu kompletterats och fortfarande ser jag hur nära namnfrågan står till både språkliga och kulturella aspekter. Dagens umesamer är allt mer medvetna om sitt områdes historia och värderar den samiska namnskatten som en viktig del av språkarvet. Det kan egentligen sägas om samer i alla områden, men ingenstans har

befolkningens önskemål i frågor om namnens bevarande och korrekthet blivit så ifrågasatt som här. Före en sammanfattning av de historiska aspekterna på Lycksele som samisk ort, bör en återblick ske på områdets förhistoria (jfr. min utredning 2012-06-06).

Lappbyar blir samebyar i Ume lappmark

När man i senare delen av 1600-talet ville tvinga samer i lappbyarna "Laiss", senare kallad Ran och Gran, att bruka marknaderna i Pite lappmark för att stärka det ekonomiska underlaget för Nasafjällsverksamheten, protesterade samerna med "gråtandhe tårar" och hotade att resa till Norge för sin handel om de inte fick göra det "widh Lycksssele wthi Wmå Lappmarck" (Nordberg 1973:203). I en protestskrivelse från 1660 mot den nya ordningen skriver de två byarna att "Gran och Laijssbyen hafua af ålder legat till Vhme Lappmarck och Kyrckio Lyckseelet benembt" (s. 206). Att inte Umbyn nämns i sammanhanget berodde på att Lycksele låg mitt i den skogsamebyn. Ett annat argument som anfördes var omsorgen om "Vhmå lappSchola", dvs. Skytteanska skolan i Lycksele som hade flyttats från Piteå till Lycksele 1632 och som hade målet att förbereda sameynglingar för prästbanan. Hur skulle någon vilja skicka sina barn dit och försörja dem om den nya marknadsordningen fick bestå? Protesterna gav också resultat. En återgång skedde till tidigare förhållanden och man fick dessutom ersättning för de renar som omkommit i de hårda malmtransporterna från Nasafjäll.

Vid denna tid började den successiva förändringen av Vapsten från sitt läge på bägge sidor av Kölen. De historiska förhållandena är utforskade av prof. Knut Bergsland (1994)¹ och tidigare beskrivna av mig (se bilaga 1). Byns hade sin utsträckning enbart i fjällområdet, vilket stod i kontrast till förhållandena österut (karta 1). Bergsland har skrivit att nedanför en linje i höjd med Kultsjön i Vilhelmina, där han med ledning av ortnamn kunnat fastställa en gränsszon, "talte trolig alle skogssamene dialekter av umesamisk, likeså fjellsamene i "Ranbyen", mens fjellsamene sønnenfor talte sørsamisk i trangere mening" (1994:184). Bakom dokumentens beteckning "Ångermannalappar", som brukades innan begreppet Åsele lappmark kom i bruk, döljer sig därför i äldre tid skogssamer med en kultur och ett språk som anses ha paralleller i dagens umesamiska områden. Bergsland har även i vissa

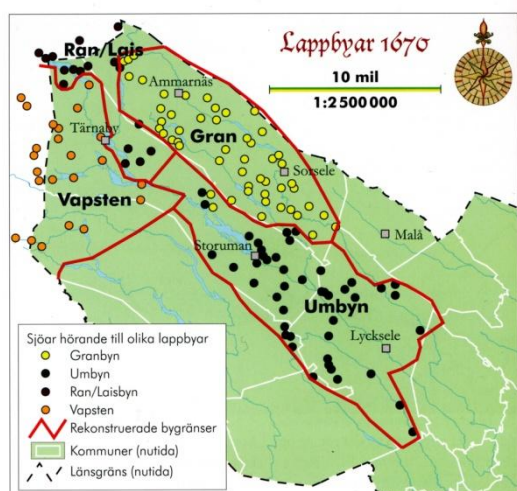
Karta 1. Den medeltida Vapstens lappby mot Ranbyn och mot skogssamiska områden i Åsele lappmark (Bergsland 1994)

¹ Se om detta i Bergsland, Knut, "Lais Lappebyen". By og Bygd XXVI. Oslo 1978; [samma författare] Samiske perspektiver i Helgelands historie, Særtrykk fra Helgeland Histore, Bind 2, Mosjøen 1994; [samma författare] Bidrag til sydsamenes historie. Skriftserie 1. Sámi dutkamiid guovddáš/Senter for samiske studier. Tromsø 1995. Laisbyns utseende och de områden som senare bildades som separata lappbyar är beskrivna hos Filip Hultblad: Övergång från nomadism... 1968, kartbilaga.

1800-talsuppteckningar funnit tydliga tecken på skogssamiskt ljud- och formskick med motsvarigheter i dagens umesamiska (1995:5; jfr. även Korhonen 2009: bilaga 1, s. 14).

Det finns ett intressant belägg för det som nu nämnts i kyrkoherde Petrus Forsbergs rapport från 1740 till konsistoriet (domkapitlet) om att det i Åsele fanns 35 skattlagda ”granlappsfamiljer”, dvs. skogssamer, och 11 ”sprintare”, samer utan egna lappskatteland. Landområdena låg i den vida ”Granmarken” runt Åsele kyrka. Dessa ”granlappar” flyttade vanligen i början av november till socknar ”hwarest the winteren öfwer til medium aprilis sig uppehålla”. Dessutom fanns det 17 skattlagda fjällsamefamiljer och 35 sprintare som på sommaren höll till i fjället vid norska gränsen. Han syftar på samer i den tidens Vapsten. De flyttade för betenas skull även ned och ”sedan skjer thesse fiäll lappars återresa, af somlige i medio Martii, somliga wid slutet theraf, och af somlige in Aprili til ofwanberörde theras Sommarboställen i fiället, med mycken skyndsamhet, för Renbetets skull.” Han tillägger att de då färdas upp till 4 à 5 mil per dygn, troligen för att slippa eller minska beteslegorna på skogssamiska land som de passerar².

Det utvecklade systemet med skatteland med fiske och jakt, som Christer Westerdahl redovisat i Ångermanland (Westerdahl 2008:31-96, 138-177), pekar även i skogssamisk riktning.³ Det finns också från 1940-talet uppgifter om skogsrenskötsel inom Vilhelmina i det som i princip då hade blivit fjällrenskötselns område (Hasselbrink 1943; uppteckningar; jfr. not 35 i Korhonen 2009⁴). I en färsk undersökning av en omtalad karta över Ume lappmark från 1671 visar Gudrun Norstedt (2011:34-35) åskådligt hur de tidiga lappbyarna (1670)

Karta 2. Fiskesjöar i de olika lappbyarna i Ume lappmark under medeltiden (Norstedt 2011).

övergår i dagens samebyar (2010). Här ser man att Vapsten tidigast var en typisk fjällsameby med ganska ”rund” karaktär (karta 2).

Med den expanderande renskötseln fick byn en avlång form, vilket även gällde skogssamebyarna, som var tvungna att anpassa sig efter utvecklingen. Myndigheternas krav att Vapsten för handel, uppbörd och rättsskipning skulle föras till Åsele lappmark hade medfört protester. Man skrev från byns sida att det var mycket lättare att infinna sig i Lycksele (Nordberg 1973:206). Deras vädjan att få bevista marknad, ting och kyrka i Lycksele tillgodosågs bara delvis. I en *resolution* från 1663 från Johan Oxensterna får de svaret att ”södre Wappstbyen” därefter skulle ”höra och lyda under Åsele lappkyrchia och Anundsiö Pastorat i

Ångermannelandh” (Nordberg 1973:209), medan den norra delen, dvs. det som är dagens Vapsten, skulle tillhöra Lycksele.

Skogssamebyarna i Ume lappmark hade vattendrag för fiska och samfärdsel centralt i sina områden. Gränserna för både by och skatteland sträckte sig vanligen över vattendragen, vilket man kan se av pärmkartorna i Norstedts bok från 2011 (jfr. även 2011:34, karta 2). I och med

² Erik Nordbergs arkiv, vol. 25:37. Umeå universitets forskningsarkiv. Originalen ingår i Direktionen över Lappmarkens ecklesiastikverk, Kungl. brev 1680-1742, Petrus Forsbergs brev på s. 931 ff. (RA).

³ Westerdahl, Christer, 2008. Sydsamer från Bottenviken till Atlanten. En historisk introduktion till samerna i Ångermanland och Åsele lappmark med angränsande delar av Jämtland och Norge. Skärholm 2008.

⁴ O.Korhonen, Utredning 2009

fjällbyarnas nya utbredning österut överlagrades skogsbyarna i alla lappmarker - speciellt norr och söder om Ume lappmark. Näringar, seder och språk förändrades. I Torne och Lule lappmarker kan man i ortnamnen skönja rester av östliga samiska språkdrag. Man skulle kunna kalla de speciella dragen i ljudskick och någon mån i formskick för skogssamiska med inslag från respektive Lappmark (Korhonen 2010:52, 91-92). Man får bilden av ett nord-sydligt dialektstråk från lappmarkgränsen och ett stycke in i landet och som troligen i norr sträckte sig ända upp till Kemi lappmark, där i varje fall de kulturella dragen har paralleller med skogssamiska områden i Sverige (Tegengren 1952). Därifrån saknas emellertid språkligt material att analysera.

Tillgången på skatteland i vinterbetesområdet

Men inte bara för skogsbyarna blev omvandlingen smärtsam. Fjällbyarnas svaga länk under

karta 3 De moderna samebyarnas gränser i relation till kommuner och länsgränser (Norstedt 2011; jfr. karta 4)

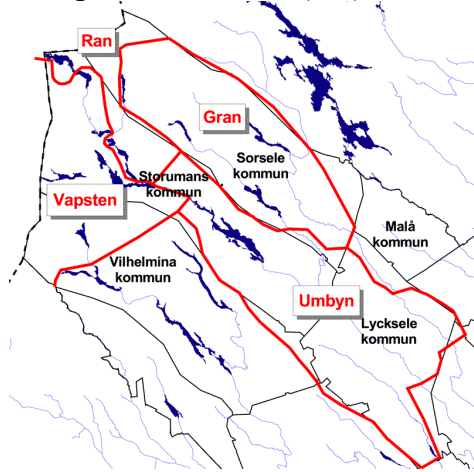
året var vinterbetena. Lorens Kristoffer Stobée skriver 1746⁵ om det dåtida Västerbotten att markerna inte var tillräckliga ”utan effter erhållit lof af bönder som hafwa widsträckt utmarck, emot en half eller fiendendels rens och några ostars gifwande, går [samen] ned på det bebygda landet och nästan till Östersjökanten med sina renar (Stobée 1919)”. Mellan samebyarna var läget det att samer i Vapsten och Ran och några enstaka familjer i Gran saknade skatteland och vinterbete i skogsbygden. De måste därför hyra bete ”af Uhmeå och Granbyens lappar som äro fattigare på renar, men hafwa stora skatteland”. I domböckerna för Lycksele tingslag har jag konstaterat återkommande tvistemål om betesmarker där Gran och Ran figurerar i kontakter med utomstående som gör intrång.

Med ett stort antal källor har Bergling visat att ting och vintermarknad i Lycksele från 1660 till 1800 var koncentrerade till tiden mellan trettondagen och tjugondagen (Bergling 1964:256-257). Det överensstämmer även med en utredning från 1900-talets början, som hade målet att inhämta ”vissa upplysningar angående lappar och renar inom Västerbottens län” (Österberg, Jonasson, Bergström 1912)⁶. Där framgår det dels att äldre skattelandsförhållanden i praktiken dröjer sig kvar omkring eller strax före förra sekelskiftet i trakten av Lycksele. Uppgifterna från renägarna visar den betydelse tätorten då hade under midvintern, när man lägrade sig i ortens närhet. Tiden från jul och framåt var den period då vistelse i och omkring Lycksele bäst passade in i rensköternas vintercykel. Även om man brukade något olika flyttningssvågar sammanstrålade grupperna före ankomsten till Lycksele t.ex. i trakten av Blåviken innan de anlände till centralorten. Med renarna sammanblandade i en enda hjord, som det nämns av en sagesman, fortsatte man sedan fram till sina traditionella betesområden. Det var uppenbart att det var svårt att hålla skilda hjordar under de helger som stundade och i samband med den sociala samvaro som var ett av målen med vistelsen här från jul och några veckor framåt. Antagligen turades man om att hålla vakt vid renarna och då var det också mest praktisk att hålla samlad hjord.

⁵ Stobée, Lorens Kristoffer. Berättelse om lappar och nybyggare. Arkiv för norrländsk hembygdsforskning. 1919

⁶ Claes Österberg, Hugo Jonasson och Erik Bergström 1912-13. ”Utredningar angående lappförhållanden inom Västerbottens län”. Här refereras del I från 1912. Utredningen finns arkiverade på Norrbottens Museums arkiv, på Landsarkivet i Härnösand och i Riksarkivet.

”I trakten av Lycksele brukar den nordligare flyttande hjorden tillstöta och sammanblandas, så att på detta sätt vanligen nästan alla Umbyrenar i trakten av kyrkplatsen äro i en enda klunga” heter det i en av uppteckningarna (s. 223). I en sådan nordlig grupp fanns Anders Sjulssons flyttlag som passerade Lycksaberg, Norrberg, Falträsk och Lycksele och anlände vid jultid. Sedan brukade man passera Lillsele med *Granön* som mål för den fortsatta intervistelsen (s. 1220). Under flenår användes beten i *Nordmaling* eller *Umeå*, vilket tycks visa på gammal hävd. Även Karl Johan Anderssons flyttning svallar om att Lycksele var ett viktigt etappmål under vintern. För den gruppen gick rutten efter Juktån mot Lyxmyren, Lyxbäcken, Lyxberg⁷ eller via Norrby, Gravmark, Falträsk och fram till *Lycksele*. Han anlände en vecka före jul och vistades sedan vid *Arvträsk* som ligger mindre än två mil öster om Lycksele. Även Anders Georg Nilsson Vinkar (sic.) brukade lägga sig nära tätorten. Han nyttjade vinterbeten i *Rusele* och *Medelås* vid Umeälven väster om *Lycksele*. Där kunde han stanna hela vintern (s. 1249), men flyttning till beten kring *Lillsele* och *Granön* förekom också för hans del, liksom bruk av bete i *Nordmaling* under flenår. Anders Nilsson flyttade enligt uppteckningarna från 1912 via Åskilje och därifrån över Lycksbäcken till *Lycksele*. Året före intervjun vistades han 5-6 veckor i *Renberget* (troligen Renträskliden 7 km. öster om Lycksele).

karta 4 Lappbyarna 1670 (rött) jämförda med dagens kommungränser (svart). Sammanfallen är påtagliga (se på internet: [Umeje tjeälddie](#))

Övriga spridda uppgifter i dokumentet från 1912 är att Magnus Laestander betade sina renar mellan *Skarvsjön*⁸ och *Norrdal*. Skarvsjön ligger söder om Umeälven och drygt en mil från Stensele (s. 1257). Gustav Mattsson i Umeby flyttade vanligen uteder Umeälven ned till *Tegsnäs*, men har ett flenår haft renarna i *Avanby* i *Nordmaling* (s. 1275). På vägen österut mot vinterlandet tog Johan Andreas Samuelsson ofta vägen via Lycksbäcken eller ”landsvägen till Lycksele och vidare till Lillsele och *Granö*”. Han hade en vinter även legat i *Arvträsk* i närheten av Lycksele. I beskrivningen av Oskar Sjulssons vinterflyttning uteder Umeälven ingår en passus om att han under flenår har flyttat via Tegsnäs, Bastuträsk, Vitvattnet (7093200 1676640) och Öreälven ned till *Sunnansjö* (7063600 1677470) i *Nordmaling*.

Västra Lyckselelandet

Vid denna tid hade Umeby sitt sommarland på båda sidor av riksgränsen mot Norge. Några grupper besökte Hattfjelldal eller låg kring Oxtind eller Mofjället. På svensk sida dominerade Norra Storfjället, Brandsfjäll och Artfjäll. Längre ned hade man mark mellan Umeälven och Juktån. Även Gunnarn, Blåvikssjön och Rusele nämns bland platser man passerar vid flyttningen österut. I dokumentet nämns även Lycksbäcken och Lycksele. Slutligt mål var efter midvintern ofta *Degerfors* och ”flenland utgörs av *Ume*, *Bjurholms* och *Nordmalings* socknar”. Men man stannade även upp helt nära *Lycksele*. Ett exempel gäller en grupp i Umeby tillhörande Norra Storfjället, som brukade skatteländet *Västra Lyckselelandet* (karta 5, västlig inritad del), vars gränser ”börjar vid Öretorp⁹ och går efter Öre älv till Örafvan¹⁰, [och därefter] i väster i rak linje till Lyxbäcken, som den träffar ca: 4 km. ovan Åtjärn(en) [en

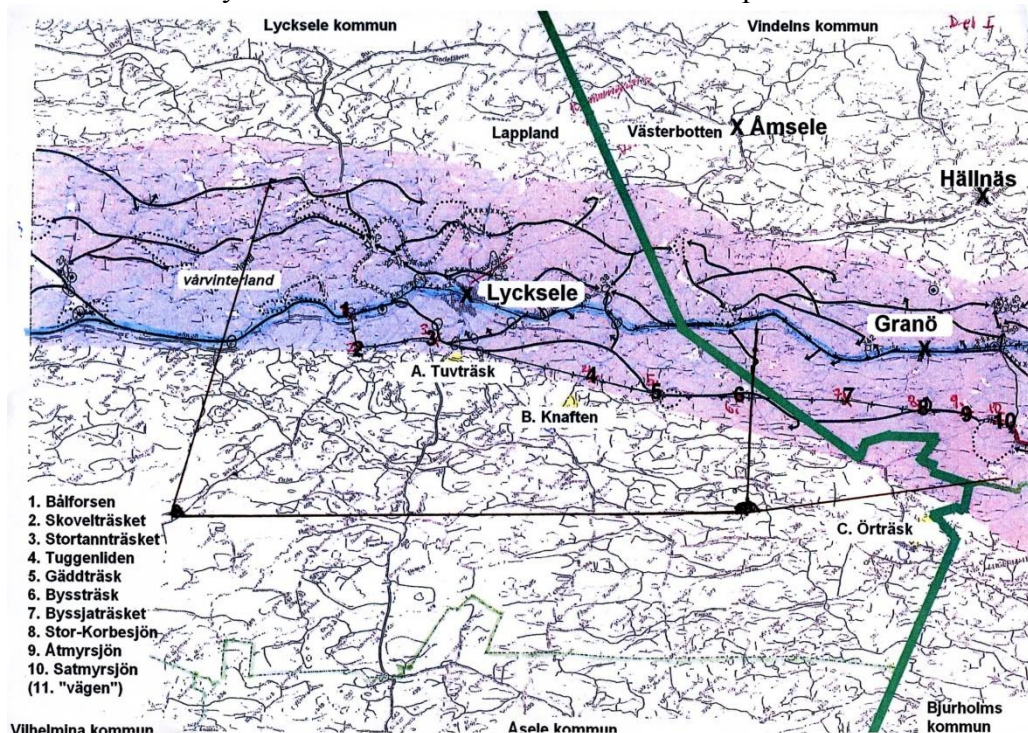
⁷ Jag brukar dokumentens stavning av ortnamnen vid citat från 1912 års dokument (jfr. not 6).

⁸ Skarvsjön söder om Umeälven i höjd med Stensele har koordinat 7206950 1562540. Norrdal (om det inte finns någon annan plats med samma namn) ligger 1,5 mil norr om Stensele.

⁹ Öretorp (vid Bredselet i Öreälven) koordinat 7141070 1640300

¹⁰ (Örafvan) 7170920 1608340

punkt som kan åsyfta kartans Lycksabäcksberget]¹¹. i norr [går sedan gränsen] efter Lyxbäcken och Ume älv till utloppet av en från Ryssträsket kommande bäck¹², i öster efter denna bäck till Ryssträsket och därifrån till förut nämnda punkt vid Öre älv Öretorp.(s. 793).”

Karta 5. Skattelandet Västra Lyckselelandet (västligt område). Öster därom övre delen av Östra Örträsklandet enl. dokument från 1912 (se not 6). Linjerna inritade på karta i utredningen Umbyns sameby; en beskrivning av samebyns förutsättningar, markanvändning och renskötsel (text Olov J Sikku, Ingela Nilsson; Länsstyrelsen i Västerbottens län).

Tätorten Lycksele ligger således inne i detta landet med en sträcka av ca. 3 mil till landets västliga hörnpunkter. Ett klart belägg för att området brukades av samer i Umbyn är uppgiften om Nils Martinus Fjällström, som åren kring 1912 flyttade tillsammans med sin broders änka, Margareta Sjulsdotter Fjällström. Det sägs att de anlände mot vinterlandet via Rusele, Åtjärn, Lycksträsk och ned till Betsle, en mil uppströms Lycksele. De låg där ”över lillmarknaden och for sedan till Bäverträsk”¹³, där renarna sedan fick beta över vintern. Bäverträsk ligger ca.

¹¹ (Lycksabäcksberget) 7188710 1623100

¹² (troligen utloppet i Umeälven från en bäck som börjar i Byssträsket) 7135470 1663580. Gäddfisket i Byssträsket sägs vara givande och det lockade enligt äldre källor till sig invånare från Granön och Tegsnäset. Sjön har en tendens att få vårfloöden på grund av de tre bäckar (b.a. Gäddbäcken) som rinner ut i sjön, vilket bör ha varit gynnsamt för fiske av lekande gädda på översvåmmade stränder. Torrgädda var ju ett viktigt skattemedel i gammal tid. Namnskicket vacklar mellan Byss- och Byssja-, det senare i Lill-Byssjaträsket nedströms den större sjön. Traditionen anför att Byss- ~ Byssja- skulle ha med namnleden Byske- att göra och sambandet bör undersökas. År 1554 kallades sjön ”Storbysketresk”, 1613 återfinns ”Byskeåträsket” i en träsklista och i början av 1700-talet fiskade Jon Hansson i Granön i ”Byskeåträsket” (se internet: bysstrask.se). Byss- ~ Byssja- kan i varje fall lätt sammanföras med umesamiska *bissie* ’helig’ ett ord som i många samiska ortnamn har sakrat innebörd. Ibland finns konstaterade samband med offerplatser, men även platser som på grund av sin närhet till kultplatser har varit ”heliga”. I umesamiska *bissie* är i ett bakre mörkt i-ljud som kommer nära svensk -y-. Namnet Bastunäs syftar på en udde i sjön, där den första enkla timrade byggnaden bör ha stått. Sådana fanns ofta vid en fiskesjö eller ett nybygge. Byggnaden hade rösgn och var både bostad och plats för rökning av kött och fisk. Det samiska ordet (umesamiska) *bartta* är finsk lån i samiskan och motsvarar svenska *pörte* och den moderna finskans *pirtti*. Vid bäckens utlopp finns ett lägre men mycket spetsigt berg med namnet Lappstomberget och intill bebyggelsenamnet Spirtorp som man nog kan förknippa med berget. Spir- eller *spira* och -stom-, dialektordet för *stubbe* tål att närmare analysera, men något samband finns kanske som har samband med den skattelandsgräns som började här.

¹³ Bäverträsk ligger inom Västra Lyckselelandet. med koordinaten 7170090 1621270 i riktning mot Öraån dit det är ytterligare en mil.

1,5 mil väster om Lycksele. Vårflyttningen skedde via en sträcka på södra sidan av Umeälven förbi Kattisavan (7185610 1611820) och över mot Gunnarn. Ofta gick färden vintertid också via Lycksele till *Knaften* och sedan efter Örån till *Örträsk* (7118200 1654920) med ankomst strax efter jul (s. 1301). *Knaften* (7152610 1636280) ligger ca. 1,5 mil från Lycksele och drygt en mil söder om Umeälven.

Östra Örträsklandet

Grupper som hade Ryfjället som sitt höst- och vårland och andra områden i riktning mot och förbi Stensele, hade ett vinterland som kallas *Östra Örträsklandet*. Deras betesmarker i övrigt låg i delar av *Örträsk*, *Bjurholms* och *Degerfors* socknar. Sydgränsen för *Östra Örträsklandet* sträckte sig från *Bjurholm* (7096150 1667220) vid Öreälven upp till det nyss nämnda Öretorp, där *Västra Lyckselelandet* hade sin hörnpunkt. De två landen hade sedan gemensam gräns från Öreån i riktning mot Umeälven och nådde där ”Ryssträsket och förbindelsebäcken (se not 9) till Ume älven” (Österberg, Jonasson, Bergström 1912-13, s. 795).

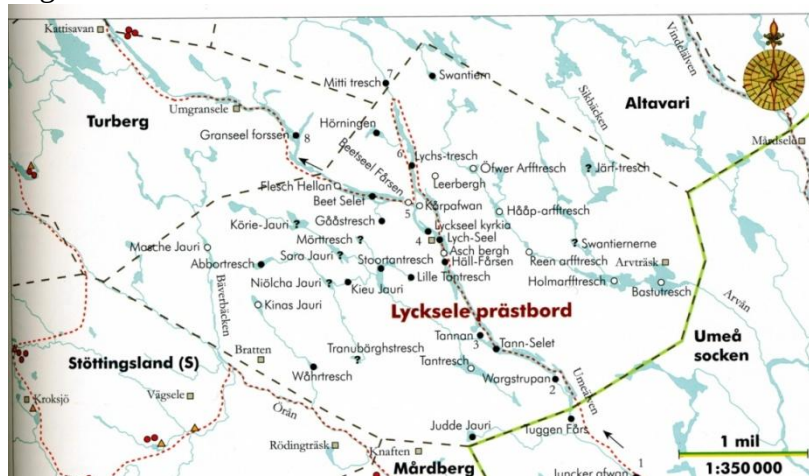
Den bild som avtecknar sig i uppgifterna om skatteland för vinterbete inom Umbyn i omedelbar närhet till Lycksele visar alltså att från en punkt vid Umeälven ca. 2,5 mil uppströms tätorten, dvs. ungefär vid dagens Rusfors kraftstation, gick den nordvästra gränsen för *Västra Lyckselelandet*. Landområdet sträckte sig på traditionellt sätt över det dominerande vattendrag, som var den näringsresurs som skattelanden brukade ha i äldre tid. I riktning mot kusten fanns sedan Umbyns vinterland för grupperna från Norra Storfjället och Ryfjället.

Östra Örträsklandet, som också låg söder om Umeälven, hade västerifrån en påtaglig utsträckning i riktning mot kustkommunerna. Uppgifterna om samernas utnyttjande av skattelanden kring Lycksele visar således ortens stora betydelse även under andra tider än vid kyrkliga helger, ting eller uppbörd. Under vintern kunde man med de måttliga avstånd det var fråga om besöka orten för skilda ärenden. Det var inte utan anledning som den Skytteanska

skolan flyttades till Lycksele och sedan under lång tid var ett viktigt utbildningscentrum.

Placeringen i närheten av en ort i lappmarken, där samer under en viss tid någorlunda stadigvarande vistades, hade varit ett av argumenten som anfördes när skolan flyttades (Hasselhuhn 1851:17)¹⁴.

De två skattelanden låg inom den del av 1671 års karta som utgjorde Lycksele prästbord och som i

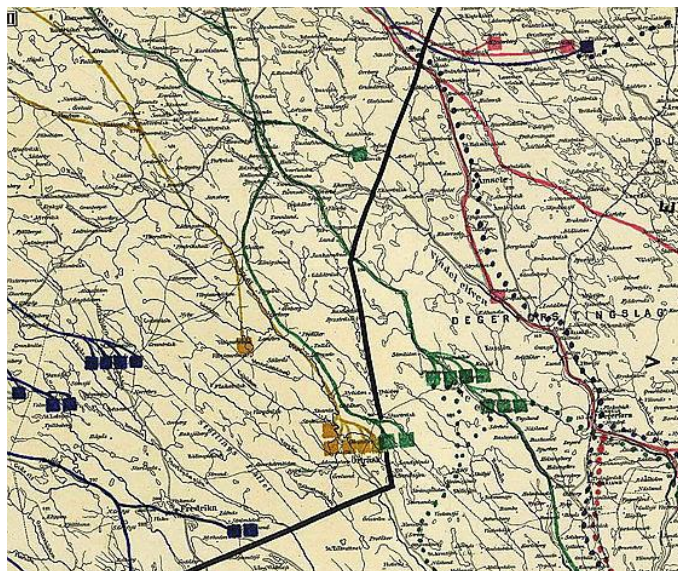
Karta 6 Lycksele prästbord kallades ännu 1726 för "lappland". Linjen i söder kan jämföras med de skatteland som dokumenterades enl. dokument från 1912 (jfr. not 5 och karta 5). Öreån utgör ungefärlig gräns mot sydväst (Norstedt 2011).

¹⁴ Samma argument brukades också senare för förslaget att flytta skolan till Tärnaby. Det skedde 1865 varvid skolan förlorade sin tidigare samiska inriktning och nu är namnet på Tärnaby grundskola. Skytteanska skolan i Lycksele fick stora konsekvenser genom undervisningen av sameynglingar. Flera blev skolmästare och senare kyrkoherdar på orten, Olaus Stephani Graan (1673-90), Nicolaus Olai Graan (1701-14), men framför allt bör man nämna Pehr Fjellström (1739-64), som utvecklade det dåtida umesamiska skriftspråk som från 1730-talet och till slutet av 1800-talet helt dominerade utgivningen av samisk litteratur. Fjellström blev prost och visitator år 1755, samma år som hans översättning av Nya testamentet på umesamiska utkom. Då hade redan 1738 en umesamisk grammatik och ordsamling utkommit. Ännu är den omfattande umesamiska ordboken *Lexicon Lapponicum* av Lindahl & Öhring från 1780 en viktig handbok i samisk språkforskning.

domböckerna definieras som det område inom vilket renar fick beta i samband med renägarnas besök på marknads- och kyrkplatsen. Den rättigheten har uppenbarligen brukats fram till mannaminne, och under namn av skatteland fram till slutet av 1800-talet.

Kartbilaga om flyttleder i 1912 års dokument

Det som kom fram genom intervjuerna med renägare om skatteland och renbete i början av 1900-talet gällde givetvis även förhållanden under senare delen av 1800-talet. Med 1886 års

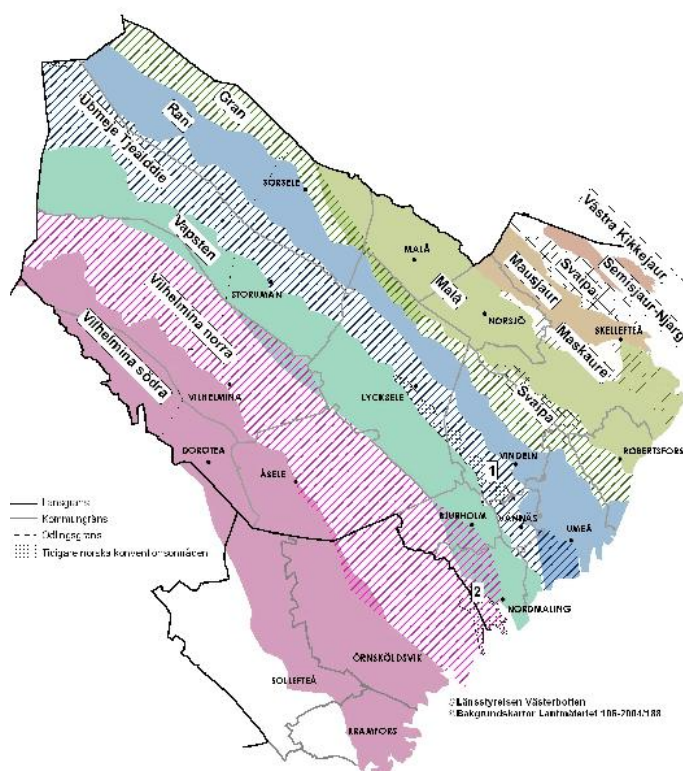

karta 7 Flyttvägar och vinterupphållsorter för familjer i Umbyns lappby (grön markering) enl. dokument från 1912 (se not 5). Grupperna fördelar sig vid Lycksele med den södra mot Örträsk. Vapstens familjer med gul markering (kartbilaga till handling 1912)

renbeteslag hade den individuella rätten till skattelanden övergått i en kollektiv rätt inom lappbyn, men medvetandet om den rätt som de olika familjerna hade haft till skattelanden levde länge kvar¹⁵. Den detaljerade kunskapen om markerna och det återkommande bruket av dem, som dokumenten från 1912 visar, kan nu jämföras med den betydligt kortare texten i t.ex. länsstyrelsens kungörelse från den 25 maj 1946, som gäller byordning för Umbyns lappby, där det står att byns bruksområde ligger inom *Stensele, Sorsele och Lycksele socknar* ”samt nedom Lycksele köping i området mellan Öre älv och Ume älv”. Sammanfattningen är kort men i sak korrekt. Mer utförlig var beskrivningen av trakten nedanför lappmarksgränsen. Efterhand försvinner således den

detaljerade kunskapen om varför Umbyns gräns mot Vapsten följer Öre älv efter att ha tvärat över Umeälven över två mil väster om Lycksele. Kvar är nu bara ett mer historielöst faktum, som t.ex. upprepas hos Manker som skriver att: ”vinterland[et] huvudsakligen sträcker sig mellan Stensele och Lycksele, norr om älven, och mellan Lycksele och Granön, på ömse sidor om älven” (Manker 1947:488). I Betänkandet avgivet av Kungl. Utrikesdepartementets Svensk-Norska Renbeteskommission av år 1964 sägs det att Umbyns område nedanför odlingsgränsen ligger ”Mellan Blåviken och Lycksele norr om Umeälven och nedom Lycksele på ömse sidor av Umeälven ned till Ottonträsk”. Ottonträsk (7126520 1675340) ligger 4 km. nedanför Tegsnäset. De korta redogörelserna är, som vi har sett tidigare, helt riktiga, men saknar den detaljrikedom som dokumentet från 1912 kan ge.

¹⁵ En inblick i den vända som de berörda samerna hade visas av ett protokoll från ett möte i Arvidsjaur i oktober 1887. Landshövdingen hade utlyst möte med ”lappallmogen” och ville få upplysning om ”den rätt de från fordom haft till renbete härstädes -- dels ock få taga kännedom om de handlingar och papper, som de nu å nämnde renbetesrätt tilläfventyrs innehade”. Samerna svarade att ”deras förfäder af ålder brukat vissa områden eller s.k. renbetesland, hvilka till gränserna blifvit, efter föregången syn, af Härads Rätten fastställda hvarefter Konungens Befallningshafvande derå meddelat stadfästelse”. Samerna påminde om att landen, som var 29 st., gick i arv, att de genom köp kunde överlåtas etc. och att man ”alltid uppehållit och uppehålla sig, hvar ock en, på sitt land”. För att styrka ”eganderätten till renbeteslanden inom socknen aflemnades åtskilliga handlingar”. Antagligen återfick de inte sina dokument. Mötets avsikt var ju att samla in dem. Vid mötets slut ville landinnehavarna föra sin önskan till protokollet att ”deras renbetesrätt icke komma att framdeles inskränkas, utan att de måtte fortfarande såsom hittills få bruka de områden, som de af ålder innehaft” (Nb landskansli EXXII:2, Härnösand i landsarkivet.)

Karta 8 Samebyarnas markanvändning 2006. Se beskrivning i texten nedan.

Samebyarnas markanvändningsredovisning 2006

Den senaste fasen i källmaterialet om betesrättigheter kring Lycksele återfinns i en markanvändningsredovisning från 2006¹⁶. Där kan man läsa att för Umeje tjeälddie och Vapstens sameby gäller nedan odlingsgränsen en gemensam linje som fastställdes 1997 och som sträcker sig efter Umeälven ”via Storuman till Bålforsens kraftstation (7174810 1628310)” väster om Lycksele. Därifrån går den ”efter sydvästra konventionsgränsen till Bastuträsk enligt följande; Skovelträsket (7170910 1626920), Stortannträsket (7166790 1633190), Tuggenliden (7153470 1641790), Gädträsk (7148220 1645480), Byssträsk (7141220 1653390), Byssjaträsket (7133450 1659940), Stor-Korbesjön (7128100 1664310), Åtmyrsjön (7124210 1668930), Satmyrsjön (7120550 1670970), efter vägen öster om Skivsjön till Bastuträsk (7106300 1672840). Därifrån österut till kommungräns mellan Vännäs och Bjurholm, söderut efter kommungränsen till väg 92, vidare efter vägen åt sydöst via Holmsjö, Nyland, Pengsjö, Björnlandsbäck till Björknäs, efter Hörnån till Hörnefors och Bottenviken”.

Sammanfattande kan därför sägas att Umbyns områden vid Lycksele, som beskrivs i dokumenten från 1912, där ännu begreppet skatteländ brukas, var betydligt vidare än det som nu gäller för Umeje tjeälddie. Man bör dock lägga märke till ett viktigt förhållande, som har lång historisk bakgrund och som är intimt förknippad med samernas bruk av landområdena för sina näringar. Det är det faktum, att den gräns som redovisas 2006, säkerställer älvdalen med angränsande terräng som ett för byn rättsligt fastställt område. Inget av gränspunkterna på linjen mellan Vapten och Umeje tjeälddie ligger mindre än fem kilometer från Umeälven.

¹⁶ Samebyarnas markanvändningsredovisning 2006. En beskrivning av samebyns förutsättningar, markanvändning och renskötsel. Länsstyrelsen i Västerbotten.

De gamla lappbyarna och de enskilda skattelanden hade, där det var möjligt, ett vattendrag eller en sjö eller ett sjösystem i sin centrala del. Så var det alltså ännu vid förra sekelskiftet.

Karta 9. Lycksele Lapmarks Belägenhet efter Öhre, Uma och Vindela Elfvar (Krigsarkivet, Stockholm). Lägg märke till den detaljerade informationen om platser och gränser inom och utanför Ume lappmark.

Hur utvecklingen i detalj har gått från slutet av 1600-talet och framåt är okänt, men en handritad karta som jag återfunnit i Krigsarkivet,¹⁷ antyder att det ännu hundra år senare (1781) inte hade hänt så mycket. Kartan visar Ume lappmark med närmast kringliggande bygder och den har påtagligt många detaljer. Den ger intrycket av att ha gjorts av en både geografiskt och kulturellt initierad upphovsman. Kunskapen om de dåvarande lappbyarnas gränser antyder att det kan ha varit en ämbetsman förtrogen med samiska förhållanden. På den del av kartan som avser trakterna kring Lycksele finns namnet UMBYN intill Stöttingsfiäll vid gränsen till Åsele Lappmark. UMBYN betecknar även ett område runt Nedre Stor Uma Träsk upp till trakten av Kiriesjaure inte långt från Tärna Capell. Ovanför ligger RANBYN med VAPST BIJN söder därom. Kartan visar även att GRAN BYN återfinns nordväst om UMBYN med en östlig gräns någonstans vid Lomsele och Jeitjaur (Jiltjaur). Även en östligare sträckning finns vid Vindelälven, som når ned till trakten av Gransele. På kartan från 1781 har lappbyarna inte nämnvärt förändrade gränser i förhållande till kartbilden från 1671, i varje fall när byarnas utsträckning beskrivs enligt de rekonstruerade skattelandsgränserna (Norstedt 2011:23). Lägg för övrigt märke till de gamla namnformerna Uma Elf, Skellefta Elf och Vindela Elf (i rubriken), som alla närmar sig vattendragens samiska namnformer.

Vapstens gräns mot Umbyn under skilda tider.

Byns äldsta förhållanden har beskrivits ovan och utbredningen framgår på kartor hos Norstedt (2011). Med ledning av den svagt prickade gränslinjen på kartan från 1781 skulle Vapsten då

¹⁷ Kartan har beteckningen *Lycksele Lapmarks Belägenhet efter Öhre, Uma och Vindela Elfvar 1781*; registerbeteckning 0409:001:032 1781 i Krigsarkivet, Stockholm. Uppgift om kartans upphovsman saknas, men

Det samiska namnet på Lycksele

Bakgrunden till bebyggelsenamnet Lycksele, umesamiska (saU) *Likssjuo*, finns i namnet på det sel i Umeälven där vattendraget från Lycksträsket rinner ut. *Likssjuo* bör tolkas som en elliptisk namnform uppkommen genom att efterleden (saU) *suvvane* 'sel' har fallit. Namnelementet ingår enligt uppteckningar även i samiskans namn på Lycksamyran, *Likssjáhpie* (i det fallet med kortformen *Likssj-*), som är ett av en rad naturnamn med samma namnelement längs vattendraget från källflödet till utloppet i Umeälven. Nordisten Gösta Holm¹⁹ har på ett övertygande sätt beskrivit sambandet mellan bebyggelsenamnet *Likssjuo*, Lycksele, och den avlägsna Lycksamyran.²⁰ Svenska *Lycksträsket* och *Lycksabäcken* har samma samiska bakgrund. Myren i Lycksabäckens översta lopp var svårforcerad för Carl von Linné, när han 1732 skulle passera platsen²¹.

Förleden i (saU) *Likssjuojeäggie* eller *Likssjáhpie* 'Lycksamyran', båda belagda namnformer för samma myrområde, kan förknippas med ett verb, som betecknar en svängande rörelse i sid- eller höjddled. Belägg för verbet *lipssjuot* 'fläkta med något' finns från umesamiskan, bl.a. i Malå. Det förekommer hos Schlachter²² och översätts där 'flattern (fladdra)'. I Lindahl & Öhrlings *Lexicon lapponicum* (1780), skrivs det 'lipsjot' och har betydelsen 'fläkta'. Ordförråd i detta lexikon täcker umesamiskan i vidaste mening och därmed även Lycksele lappmark. Helt jämförbart är verbet i samiskan på norsk sida i höjd med Jokkmokk, där *lippsjut* översätts 'schwingen' (en kontrakt verbstam)²³. På svensk sida finns belägen *lippsjut* eller *lippsjot* 'fladdra (t.ex. om pälsen, då man går fort), springa hit och dit så att kläderna fladdra'²⁴.

I nordsamiskan (saN) har verbformerna *likšat* och *likšut* alla de betydelser som nu nämnts (svänga, gunga; vifta eller svänga med något) och där finns den språkhistoriskt ursprungliga konsonantismen med *-kš-*, dvs. det som motsvarar namnledens *-kssj-*. Att ortnamn och naturnamn har en konsonantism (eller vokalism) som avviker från appellativer i samma område från modern tid, tyder på namnets höga ålder. När denna företeelse dessutom uppträder i namn vid eller rent av nedanför lappmarksgränsen kan det tas som en indikation på ett (arkaistiskt) språkdrag i skogssamisk miljö.²⁵ Verbet är allmänt även i östsamiska varieteter. Jag har inte kunnat finna motsvarande verb i sydsamiskan, men namnet "Läksjuo" (med ordbokens stavning), dvs. Storlögda, inom gammalt skogssamiskt område i Fredrika ser ut att vara ett parallellnamn.²⁶ Det är inte mer än ca en mil därifrån till Ume lappmarks

¹⁹ Namn och Bygd år 1955

²⁰ Vattendragsnamn kan ofta återfinnas i områden kring den sträcka där älven eller ån flyter fram. Ett exempel är Åman och Åmträsket med bakgrund i det mäktiga berget Åmliden, Västerbottens högsta berg, som ligger ca 6 mil från Åmsele, där vattenleden utmynnar i Vindelälven. Det överträffas dock av sträckan mellan Lycksamyran och Lycksele, en sträcka på ca 10 mil.

²¹ Han skriver i *Iter lapponicum* att "Somliga städs gick diupet utan botn, att vij måste vända hela tracten om. Våra kängor voro fulla med kalt vatn ---. Aldrig har poeterna kunat af måhla Styx så fult, där detta ej är fulare." Den sank myren blev honom övermäktig och han blev tvungen att vända om. Det är myrens karaktär som är namngivningsorsaken.

²² Schlachter, Wolfgang, Wörterbuch ... 1958:86

²³ Lagercrantz, Eliel, Lappischer Wortschatz I-II. Lexica Societatis Fenno-ugricae VI. 1939:423, 425

²⁴ Grundström, Harald, Lulelappsk ordbok... 1946-1954:426

²⁵ Ett exempel finns i konsonanten *-s-* i namnet Kanisberget (som inte belagts med samisk uttalsform) nära Älvsbyn. Namnet har en uppenbar bakgrund i beteckningen på de underjordiska i samisk mytologi resp. folketro och som i lulesamiskan (saL) lyder (sg.) *ganij* (med utljudande *-j*) och i senare tiders saU även saknar utljudande *-s*, men som i saN har denna konsonant (varierande med *-š*, dvs. *-sj*), Korhonen xxxx 226 ff.

²⁶ Hasselbrink, Gustav, Südlappisches Wörterbuch... 1981-1985:837.

sydgräns. I Svenskt ortnamnslexikon nämns märkligt nog inte Gösta Holms artikel och namnartikeln anför både syd- och umesamisk namnform, uppenbarligen genom tveksamhet om vad som bör gälla på orten.²⁷ Den korrekta umesamiska namnformen *Likssjuo* har jag givetvis sedan länge brukat i skrift om orten.²⁸

Metoder och regler för namnberedning

Revidering och namnsättning tar betydande tid och kräver resurser - inte minst personella. Arbetet verkar nu ha avstannat helt och hållet med tanke på att det t.ex. för Malå kommun (med undantag av några bebyggelsenamn till vägskyltar) inte lagt ut någon namnberedning. Under vissa tidiga perioder var bara naturnamn föremål för behandling (ibland dessutom enbart för översiktskartan). Då verkade också bebyggelsenamnen ha låg prioritet. Senare skedde det i alla fall, vilket kan ha varit en följd av den breda namnredovisning som utvecklade sig i Norge och Finland. Namnet Lycksele hamnade i egenskap av bebyggelsenamn länge utanför planerna för publicering. Även platsens läge i ett mycket östligt umesamiskt område kan ha bidragit till det.

En brevväxling under det år som gått²⁹ illustrerar hur tidigare fasta regler för namnberedning för Lyckseles del kom att ersättas av en ad hoc-procedur utan analys av språklig, närmast lingvistisk och språkgeografisk, art. För en ort som Lycksele är inte heller kulturhistoriska fakta oviktiga. I ett brev den 28 mars i år ställt till Lantmäteriet ville den sydsamiske konsulenten ha vissa klarlägganden i namnfrågan. I hans uppräknings av omkring tio brev och handlingar i ärendet ser jag att min utredning i namnfrågan från 2009-06-06 beställd av och ställd till Sametinget saknas. Jag hoppas det enbart är ett förbiseende och att min skrivelse är registrerad vid tinget, men jag bifogar den för enkelhets skull ändå (bilaga 1). Efter det att den utredningen skrevs har nya dokument tillkommit som texten ovan visar. Lycksele kommun, sameföreningen på orten och samebyn i området har skriftligen redogjort för sin mening i namnfrågan, som är ett stöd för den umesamiska identitet. Det har också enskilda samebymedlemmar gjort.

I svaret från Lantmäteriet 2012-06-01 till språkkonsulenten sägs att namnformen *Likssjoe* sedan några år har brukats på vissa kartblad och att den hade hämtas från en licentiatavhandling (2001) av Ulla Swedell³⁰. Den namnformen är emellertid en syd-umesamisk hybridform, vilket Lantmäteriet senare uppmärksammade och ändrade till *Liksjoe*. Inte desto mindre har den kommit in även i Svenskt ortnamnslexikon (2003) vid sidan av den korrekta umesamiska skrivningen *Likssjuo*. I lexikonet sägs dessutom att "Det samiska namnelementets betydelse och ursprungliga syftning är oklar" (2003:200). Men en lättillgänglig källa betydelse och syfte finns i alla samiska ortnamnsforskarens standardverk av Björn Collinder från 1964³¹. Det är förvånande att Swedell har missat det. Collinder ansluter sig nämligen till den analys som Gösta Holm gör av namnet i en artikel i ortnamnsserien *Namn och Bygd* från 1955, s. 99 f. (jfr. ovan i min text s. 12). Swedell har även missat min redovisning av ortens samiska namnform *Likssjuo* i tredje bandet av Norrländsk uppslagsbok (1995:97).

²⁷ Svenskt ortnamnslexikon. Utarbetat inom Språk- och folkminnesinstitutet och Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. Red. Mats Wahlberg. Språk- och folkminnesinstitutet. Uppsala 2003:200. Björn Collinders har i standardverket för samiska ortnamn i Sverige (1964:117) pekar på att Gösta Holms namntolkning är helt korrekt.

²⁸ Se uppslagsordet Lycksele i Norrländsk uppslagsbok, 1995.

²⁹ Jag tackar Henrik Barruk för information om den brevväxling som berör namnfrågan. Även några utredningar av samebyarnas flyttningar mm. har tillhandahållits av honom.

³⁰ Swedell, Ulla. Finska och samiska ortnamn i Sverige. Uppsala 2011.

³¹ Collinder, Björn. Ordbok till Sveriges lapska ortnamn. Kungl. ortnamnskommissionen. Uppsala 1964, s. 117.

I brevet från Lantmäteriet nämns även att namnformen *Liksjo* finns i Per-Martin Israelssons och Sakka Nejnes Svensk-sydsamisk/Sydsamisk-svensk ordbok (2008). Det är ett svagt argument för bruk av namnformen, eftersom ordboken upptar en lång lista av platser med sydsamisk stavning även långt in i umesamiskt område norr om Ume älvdal. Denna typ av namnredovisning (visserligen norr om älven dubblerade med umesamiska former), saknar motstycke i samiska ordböcker. Om detta skulle förekomma t.ex. från nordsamisk sida på namnskicket i Lule lappmark, skulle det medföra stor undran om motivet och utlösa kraftiga protester.

Lantmäteriet har alltså som det framgår utan någon egentlig beredning av det samiska namnet på Lycksele infört det på vissa kartor och på det viset givit det en viss spridning, vilket naturligtvis på lite längre sikt kan rättas till. Grundorsaken till att ärendet nått så här långt och inte kunnat avslutas betydligt tidigare är en bristfällig information till dem som berörs och som skulle ha kunnat tillföra sakargument som hade kunnat sammanvägas med andra i namnberedningen. Det var av en tillfällighet som umesamer för något år sedan fick veta att ett sydsamiskt namnförslag var på gång till Vägverket inför en skyltning av orten och kunde förhindra ett *fait accompli*. Även diskussioner om namnfrågan i Ortnamnrådet nådde ut via protokoll som händelsevis återfanns på DAUM. Jag har alltså sett att information som verkligen berör föreningen *Álgguogáhtie*, *umesamer i samverkan* och dess medlemmar i Ume lappmark bara via sporadiska vägar når fram till dem som berörs. Jag vill rekommendera föreningen att på lämpligt sätt påpeka detta och få en ändring till stånd.

Som en kommentar till detta bör jag även nämna att kunskapen om samiska förhållanden inklusive språkliga fakta i det område vi kallar Ume och Pite lappmark, ser ut att vara begränsad i Sametinget och dess organ. En viss utveckling kan nu ha skett genom *Álgguogáhties* påpekanden under några år, men i det

faktamaterial som tinge låtit framställa vid informationscenter i Östersund och som i broschyrer med kartor och text i stor mängd sprids över landet är de samiska varieteternas utsträckningar helt tagna ur luften. Den dominerande tendensen är att sydsamiskan dras upp till närheten av Arjeplog eller Arvidsjaur och lulesamiskan i motsvarande grad söderut. Andra varianter kan förekomma. Jag vet att förstörade kartor av detta slag finns (eller fanns) i museer i Lycksele, Härnösand och Stockholm, troligen även på annat håll. Detta är föga förtroendeingivande speciellt med tanke på att goda samiska språkkartor finns på nätet, t.ex. på SOFI's hemsida (<http://www.sofi.se/1717>), och att Sametinget ansvarar för materialet. Det finns säkert enskilda befattningshavare som är mer kunniga, men tyvärr har de inte kunnat påverka tryckalstren. Se för ang. fler kartor http://www.helsinki.fi/~sugl_smi/senc/en/index.htm.

Karta 11. Samiskans områden enl. Sametingets informationsbroshyr. Ume- och pite-el. arjeplogssamiskt område är uppdelat mellan syd- och lulesamiskan. Ortnamn, många dock felaktiga, ger kartan ett intryck av sakkunskap, som dock saknas.

Sedan en kort kommentar till en passus i svarsbrevet från Lantmäteriet, där mitt namnrevideringsarbete och min mening om ortografiska gränsdragningar berörs. Den framgår tydligt av ett brev till Hans Ringstam på dåvarande Lantmäteriverket (2001-12-21), där jag nämnde vikten av ”att få en sammanhållen dalgång vid Umeälven”. Den principen har varit lätt att hävda på grund av att den tillhör elementa i samisk kultur. Det nämner jag även i utredningen från 2009-06-06 till Sameinget och den visade sig också gälla när Ubmeje Tjeälldies gräns söder om Umeälven fastställdes 2006 (kart 5 och 9). I det samiska området är med mycket få undantag vattendragen förenande, inte särskiljande. Det språkliga förhållandena och den kulturella sammanhållningen visar samma mönster i nordliga lappmarker i Sverige och på Nordkalotten. Inga myndighetsåtgärder bör splittra den gamla samiska samhällsstrukturen, där det kan undvikas.

Avslutande kommentar och sammanfattning

Tätorten Lycksele har som jag har visat alltid tillhört Umbyn och därmed umesamisk område. Namnleden *Likssjuo*, ofta i kortformen *Likssj-*, syftade tidigast på ett sel i Umeälven. Senare fick platsen genom sitt centrala läge i Umbyns lappby betydelse för statens och kyrkans strävanden till kontakt med befolkningen. Det i sin tur gjorde att Lycksele blev en betydande kulturort mätt med nordliga mått. Satsningen på Skytteanska skolan har redan nämnts och genom den också en språkutveckling som gav samiskan det första skriftspråket, Denna språkform dominerade sedan utgivningen av samisk litteratur under drygt hundra år.

De historiska fakta som är knutna till Lycksele är umesamerna allt mer medvetna om och värdesätter. Att Lycksele får behålla sin status som umesamisk ort även i sin språkliga form är alltså ingen obetydlig sak utan viktigt i likhet med många andra yttre etnicitetsattribut. Inga tveksamheter finns ju om att Kiruna (tidigare Jukkasjärvi), Gällivare, Jokkmokk, Arjeplog, Arvidsjaur, Sorsele, Malå och andra orter och deras samiska namnformer, är centrala för samerna i respektive område. För umesamernas del har kring Lycksele en olycklig omstrukturering av de samiska näringarnas resursområden skett, som har påverkat gammal samhällsstruktur. Att mildra följderna av den har redan myndigheter som t.ex. länets länsstyrelse visat tecken på med de gränsdragningar som nämnts. Nu är det Lantmäteriets tur att beakta fakta för beslutet i namnfrågan.

Till slut vill jag påminna om att Lantmäteriet i olika sammanhang har framhållit vikten av att minoritetsspråken beaktas och stöds genom att de genuina samiska ortnamnen används på kartor och vägskyltar. Namnen skall betraktas som delar av det immateriella kulturarvet av värde för samernas egna strävanden att bevara och utveckla sin egenart. Verkets initiativ till revidering och publicering av namnen på officiella kartor är konkreta uttryck för att den viljan har funnits. Nu gäller det att finna former för att det sker i samverkan med dem som berörs och att göra det med den kompetens som namnen kräver.

Álgguogáhtie bör alltså fortsatt hävda att den samiska skrivformen för Lycksele bör vara *Likssjuo*. Argumenten är fullt tillräckliga. Föreningen får fritt använda det jag nu skrivit när det behövs i samband med att ärendet kommer upp i styrelsen eller vid kontakter med myndigheter.

Dag som ovan

Olavi Korhonen

LITTERATUR

- Bergling, Ragnar*, 1964. Kyrkstaden i övre Norrland: kyrkliga, merkantila och judiciella funktioner under 1600- och 1700-talen. Kungl. Skytteanska samfundets handlingar, Umeå.
- Bergsland, Knut*, 1995. Bidrag til sydsamenes historie. Skriftserie 1. Sámi dutkamiid guovddáš/Senter for samiske studier. Tromsø 1995
- Bergsland, Knut*, 1978. Lais Lappebyen. I By og Bygd XXVI. Oslo.
- Bergsland, Knut*, 1994. Samiske perspektiver i Helgelands historie, Særtrykk fra Helgeland Historie, Bind 2, Mosjøen.
- Collinder, Björn*, 1964. Ordbok till Sveriges lapska ortnamn. Sveriges ortnamn. Kungl ortnamnskommissionen. Uppsala.
- Grundström, Harald*, 1946–1954. *Lulelappsk ordbok = Lulelappisches Wörterbuch*. 4 vol. Skrifter utg. genom Landsmåls- och folkminnesarkivet i Uppsala. Serie C 1. Uppsala.
- Hasselbrink, Gustav*, 1981-1985. *Südlappisches Wörterbuch = Oårj’elsaamien baaguog’ärjaa*. 3 vol. Skrifter utgivna genom Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala. C 4. Uppsala.
- Hasselhuhn, Abraham Roland*, 1988 [1851]. Om Skytteanska Scholan i Lycksele lappmark. Academisk Afhandling år 1851. Kungl. Skytteanska samfundets handlingar. Nr 35. Facsimileutgåva av originalupplagan. Umeå.
- Holm, Gösta*. Lycksele. Namn och Bygd år 1955
- Hultblad, Filip*, 1968. Övergång från nomadism till agrar bosättning i Jokkmokks socken. Nordiska museet: Acta lapponica XIV. Lund 1968.
- Korhonen, Olavi* (text) - Andersson, Hans (ill.), 2010. Samiska ortnamn vid vägar och färdleder i Lule lappmark. Luleå.
- Lagercrantz, Eliel*, 1939. Lappischer Wortschatz I-II. Lexica Societatis Fenno-ugricae VI. Helsinki.
- Lindahl, Erik, Öhrling, Johannes, Ihre, J*, 1780. Lexicon Lapponicum. Stockholm.
- Linnaeus, Carl*, [1732] 2003: Iter lapponicum = Lappländska resan 1732. 1, Dagboken. Red. A. Hellbom, S. Fries & R. Jacobsson. Kungl. Skytteanska Samfundets Handlingar 54:A. Kungl. Skytteanska Samfundet, Umeå.
- Manker, Ernst*, 1947. De svenska fjällapparna. STF:s handböcker om de svenska fjället. 4, Stockholm.
- Manker, Ernst*, 1953. The Nomadism of the Swedish Mountain Lapps. Acta Lapponica VII. Nordiska museet. Stockholm.
- Mattisson, Ann-Christin*, 1993. Samiska ortnamn på fjällkartorna. Ortnamn och namnvård 3. LMV-Rapport 1993:19. Gävle.
- Nordberg, Erik*, 1973. Källskrifter rörande kyrka och skola i den svenska lappmarken under 1600-talet. Kungl. Skytteanska Samfundets Handlingar 11. Umeå.
- Norstedt, Gudrun*, 2011. Lapps kattelanden på Geddas karta: Umeå lappmark från 1671 till 1900-talets början. Umeå.
- Schlachter, Wolfgang*, 1958. Wörterbuch des Walldlappendialekts von Malå und Texte zur Ethnographie. Lexica Societatis Fenno-Ugricae 14. Helsinki.
- Stobée, Lorens Kristoffer*, 1919. Berättelse om lappar och nybyggare. Arkiv för norrländsk hembygdsforskning. 1919
- Svenskt ortnamnslexikon*. Utarbetad inom Språk- och folkminnesinstitutet och Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. Red. Mats Wahlberg. Uppsala 2003.
- Tegengren, Helmer*, 1952. En utdöd lappkultur i Kemi lappmark – studier i Nordfinlands kolonisationshistoria. Åbo.
- Westerdahl, Christer*, 2008. Sydsamer från Bottenviken till Atlanten. En historisk introduktion till samerna i Ångermanland och Åsele lappmark med angränsande delar av Jämtland och Norge. Skärholm 2008.

ARKIVKÄLLOR, UPPTÄCKNINGAR, UTREDNINGAR

- Hasselbrink, Gustav*, 1943. Uppteckningar i Vilhelmina. ULMA 16534, utan paginering, 1943
- Korhonen, Olavi*, 2009. Utredning om det samiska namnet till tätorten Lycksele; språkliga, historiska och kulturella aspekter. (Ställd till Svenska sametinget 2009-06-06)
- Petrus Forsbergs brev* på s. 931 ff. (RA). Ingår i Erik Nordbergs arkiv, vol. 25:37. Umeå universitets forskningsarkiv. Originalen i Direktionen över Lappmarkens ecklesiastikverk, Kungl. brev 1680-1742.
- Umbyns sameby*; en beskrivning av samebyns förutsättningar, markanvändning och renskötsel (text Olov J Sikku, Ingela Nilsson; Länsstyrelsen i Västerbottens län)
- Österberg, Claes, Jonasson, Hugo & Bergström, Erik*. 1912-13. Utredningar angående lappförhållanden inom Västerbottens län. del I.